

## TÜRKİYE KİTAP OKUYOR MU?

Türker GÖKSEL\* Mehmet KAHRAMAN\*

### Özet:

Çalışmamıza konu olan başlık 2013 yılının son yarısında Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Meslek Yüksekokulu Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü öğrencilerinin geleneksel olarak gerçekleştirdikleri proje uygulamasının içeriğini yansıtmaktadır.

Mesleki Çalışma ve Seminer adlı dersin ana amacı eğitimlerinin son dönemine erişmiş ve kısa bir süre sonra mezun olacak olan öğrencilerimizin mesleki bilgi ve becerilerinin bütünüyle derlendiği çalışmalara imza atmalarını sağlayacak projelere öğrencilerimizin yönlendirilmesidir.

Bu bağlamda Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü öğrencileri son yedi yıl boyunca Mesleki Çalışma ve Seminer dersi kapsamında ulusal anlamda tarih sırası itibariyle; Spor Pazarlaması, Bana Marka Olmayı Anlat, Gökkuşağının Renkleri Türkiye'nin Değerleri Konuşuyor, 2023 Yılında Nasıl Bir Türkiye? Süper Lig Gerçekten Süper mi? ve Türkiye Kitap Okuyor mu? Başlıklı çalışmalara başarıyla imza atmışlardır.

Hâlihazırdaki çalışmamıza konu olan “Türkiye Kitap Okuyor mu?” başlıklı proje kapsamında ülkemizde eserleri yayınlanan, toplumun değişik kesimlerinin beğenisini kazanmış on dört farklı yazara; toplumumuzun okuma alışkanlığını analiz etmeye yönelik üç farklı soru yöneltilmiştir. Alınan bu cevapların dökümleri büyük bir titizlik gösterilerek derlenmiştir.

Geçmiş yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar; tertiplenen çalıştay, kongre, basın toplantısı ve bildirisi yoluyla toplumun ilgili kesimleriyle paylaşılmış ve büyük bir ilgi ile karşılanmıştır. Bunun yanı sıra söyleşi metinlerinde yapılan değerlendirmeler sonrasında ilgili bölümler, dersi yürüten akademisyenin kaleme aldığı üçüncü kitabında (Beyaz Yazılar) yer alarak çok daha geniş kitlelerle de paylaşılmıştır.

Bu bağlamda bizzat gençler eliyle gerçekleştirilen “Türkiye Kitap Okuyor mu?” başlıklı çalışmadan elde edilen çıktıların toplumun ilgili kesimleriyle paylaşılması noktasında da bu makale çalışması kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: gençlik, kitap, okuma alışkanlığı,

Abstract:

### Is Turkey reading books?

The subject of our title reflects traditional student's project implementation of Marketing and Foreign Trade Department in the last half of 2013 in Afyon Kocatepe University Vocational School.

The main objective of the Professional Studies and Seminar course which is in the last semester, enable our students who will graduate a short time later their professional knowledge and skills by directed projects.

In this context, the students of Marketing and Foreign Trade Department have successfully accomplished the following entitled works in the past seven years in this project based course; Sports Marketing, Tell me How to be a Brand, Speaking of the rainbow colors of Turkey's Values, Turkey in 2023?, is Super League Really Super? Is Turkey Reading Books?

The present study, "Is Turkey Reading Books?", covers fourteen different authors whom have gained appreciation from various sectors of society with the published works in our country. For analyzing our society reading habits three questions were asked to the authors. The received responses have been compiled with great care.

The studies carried out in the past years shared with relevant sectors of society through appropriate means; organized workshops, congresses, press conferences and was met with great interest. In addition these interviews made the text of the relevant section of third book of the first writer of this article in order to share with a much wider audience.

In this regard "Is Turkey Reading Books?" conducted by the young people themselves is aimed to share with relevant sectors of society at this article.

Key words: youth, book, reading habit,

Giriş:

Günümüz dünyasında gelişmiş ve medeni bir toplum olarak kabul edilmenin temel referanslarından birisi de o toplumda yaşayan insanlarda okuma alışkanlığının yaygın olarak kendisini hissettirebilmesidir. Mensuplarına kitap okuma alışkanlığı kazandıramayan toplumlar gelişmişlik adına söz söyleyebilme kabiliyetine de sahip olamazlar.

Bireyin gerek etkinlik gösterdiği bilgi alanında, gerekse genel yaşamda nesnel gerçekliği kavrayıp, geliştirebilmesi, belli bir bilgi birikimine sahip olma temel koşulunu gerektirmektedir. Birey gerçeği ancak bu birikim ile kavrayabilecektir. Birikim kavramının doğasından gelen “sürekli artış” zorunluluğu olgusu, bilgi birikiminde okuma alışkanlığının yerini ve önemini kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır. Bilgide birikim bir zorunluluk ise birikiminde de sürekli okuma öncesine bağlı bir başka zorunluluktur. Birini diğerinden ayırmak mümkün değildir. Bireyler yaşamlarında sahip olmaları gereken bilgiyi şu aşamada en sağlıklı olarak okuma yoluyla edinmektedirler. Yaşamın sürekliliği okumanın da sürekliliğini, yani okuma alışkanlığını gerektirmektedir. Kısaca okuma alışkanlığı bireyin ve toplumun gelişmesinde temel unsurlardan (Yılmaz, 1989: 50) birisi olma rolünü oynamaya devam etmektedir.

Okuma alışkanlığı, çağdaş yaşamda bireyselleşen dünyada zaruri bir hale gelmiştir. Günlük yaşamda okuma eylemi, sosyal ilişkilerin düzenlenmesinde ve sorunsuz bir iletişim kurmada büyük önem taşımaktadır. Makineleşen yaşamın içinde insanların psikolojik açıdan birçok sıkıntıyla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu sıkıntıların sebep olduğu yalnızlık duygusunun kitaplarla aşılması (Batur, 2010: 44) noktasında kamuoyunda her zamankinden çok daha yoğun bir görüş birliği sağlanmıştır.

Okuma alışkanlığı yaşam boyu öğrenmenin temelidir. Bireyin yaşam boyu öğrenen bir kişi olabilmesi için okuma eylemini ömür boyu düzenli olarak (Yılmaz, 2009: 24) içselleştirerek, yaygınlaştırması gerekmektedir.

Bütün bu tespit edilen bilgiler ışığında; bir insanın anavatanı çocukluğudur ön kabulünden hareketle, küçük yaşta kitap ile temas eden bireylerin ilerleyen yıllarda özgün düşünebilme, kendisini iyi tanımlayıp, ifade edebilme becerisine sahip olduğu gerçeğini de kabul etmek gerekir.

Bu bağlamda; Amerika’da yapılan bir araştırmaya göre çocukların erken yaşta kitap okumayla tanışmalarının, okuma alışkanlığının

edinilmesinde etkili olduğu (Batur, 2010: 35) sonucunu vurgulamak da gelecekte bu anlamda gerçekleştirilecek değerlendirmelerde başvurulacak bir kaynak olma özelliği içerdiği için ayrı bir değer taşımaktadır.

Peki, önemine bu kadar vurgu yapılan okumanın sınırı nedir? Okuma alişkanı olarak ifade edebilmemiz için bir kişinin ne kadar kitabı, ne kadar süre içerisinde okuması gerekmektedir? Bu konuda Amerikan Kütüphane Derneği'nin ortaya koyduğu standart şu şekildedir: Yılda okuduğu kitap sayısı beşi geçmeyen kişiler, az okuyan okur tipi, Yılda okuduğu kitap sayısı altı ile yirmi arasında olanlar, orta düzeyde okuyan okur tipi, Yılda okuduğu kitap sayısı yirmiye aşan kişiler ise çok okuyan okur tipi olarak nitelendirilmektedir. (Odabaş, 2005:1)

Ulaşım araçlarında seyahat ederken hatta ve hatta yolda yürürken bile kitap okuyan toplumların varlığından haberdar olduğumuzdan olsa gerek toplumumuzun bu alişkanlıklardan oldukça uzakta oluşu bizleri gelecek adına tedirgin etmektedir. Bütün bu açıklamalar işığında üzülerek ifade etmek gerekir ki ülkemiz insanının okuma alişkanlığı maalesef beklentilerin çok gerisinde kalmıştır.

Kitap bir limandı benim için. Kitaplarda yaşadım. Ve kitaptaki insanları sokaktakilerden daha çok sevdim. Kitap benim has bahemdi. Hayat yolculuğumun sınır taşları kitaplardı (Meriç, 1985: 37) ifadelerini kullanan mtefekkişlere sahip olan bir toplum için hlihazırdaki durum bu anlamda tam bir çelişki içermektedir.

Ülkemiz İnsanının Kitapla Olan Teması:

Toplam nüfusu bizim ülkemizin sadece ve sadece onda biri olan Azerbaycan'da kitaplar ortalama yüz bin adetlik baskı sayısına ulaşırken, bizim ülkemizde bu rakam iki bin ile öz bin civarında sıkışıp kalmaktadır. Türkiye'de her yüz kişiden sadece 4,5 kişi kitap okumaktadır. Japonya'da yılda 4 milyar 200 milyon kitap basılırken, Türkiye'de bu rakam sadece 23 milyon adet olarak gerçekleşmektedir. Sırf bu rakamlar bile bu ülkenin derdiyle dertlenmeyi kendisine görev kabul etmiş insanların uykularını kaçırmaya yeter de artar bile. Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu'nda, kitap okuma oranında Türkiye; Malezya, Libya ve Ermenistan gibi ülkelerin bulunduğu 173 ülke arasında 86. sırada yer alıyor. Türkiye'de yüksek öğrenim görenlerin oranı 1965 yılına nazaran on dört kat artış gösterirken, yüksek öğrenim mezunlarının kitap okuma oranı 1965'in de altında kalmıştır ki sırf bu sonuç bile neresinden bakarsanız bakın (Göksel, 2010: 93-94) tehlikeli bir geleceğin habercisidir.

Türkiye, 1 milyar 682 milyon Euro'luk ciroyla dünyanın en büyük 13'üncü yayıncılık sektörüne sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) rakamlarına göre Türkiye'nin nüfusu 01.01.2013 tarihi itibarıyla 75 milyon 627bin 384 kişi olduğu dikkate alındığında Türkiye'de 2013 yılında kişi başına 7,1 kitap düşüyor. 2012 yılında Türkiye'de 42.337 çeşit (başlık) kitap yayımlanmıştır, 480 milyon 257 bin 824 kitap üretilmiştir. Kişi başına düşen kitap sayısı 6,4 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında ise geçen yıla göre yayımlanan kitap çeşidinde %11,6, üretilen kitap adedinde ise %12 artış olduğu (Türkiye Yayıncılar Birliği) tespit edilmiştir.

UNESCO tarafından yapılan araştırmaya göre, Türkiye'de okuma alışkanlığı yok denecek kadar az. Avrupa'da yüzde yirmi bir olan kitap okuma oranı, Türkiye'de sadece on binde bir nispetindedir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu UNESCO, dünyadaki okuma alışkanlıklarını rapor haline getirdi. Japonya'da toplumun yüzde on dördü, ABD'de yüzde on ikisi, İngiltere ve Fransa'da yüzde yirmi biri düzenli kitap okurken, bizim ülkemizde sadece on binde bir kişi kitap okuyor. Birleşmiş Milletler araştırmasına göre kitap için Norveçli 137, Alman 122, Belçikalı ve Avustralyalı 100, Güney Koreli 39 dolar ayırıyor yılda. Dünya ortalaması da 1,3 dolar. Ülkemizde ise bir kişi kitaba yılda ancak 0,45 dolar yani 45 sent (Farklıbirbakis) gibi oldukça düşük bir bütçe ayırabiliyor.

Gerçekleştirilen araştırmalar ve gelişmiş toplumlarla yapılan kıyaslamalar da göstermiştir ki ülkemiz insanının kitap okuma geleneğine sahip olmasında önemli ve ivedilikle çözülmesi gereken engeller bulunmaktadır.

Eğitim kurumlarımız; öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma noktasında beklenen verimliliği sağlayamamıştır. 2006 yılında çıkarılan Türkiye'nin okuma Alışkanlığı Karnesinde derlenen bilgilere göre; ülkemizde görev yapan öğretmenlerin %33,4'ü düzenli okuyor, %63,3'ü bazen okuyor, %3,3'lük bölümü ise hiç kitap okumuyor. Uluslararası ortalamada, öğrencilerin çoğunun evlerinde 25'ten fazla kitap bulunurken Türkiye'de öğrencilerin yalnızca %19'u 25'ten fazla kitaba sahip bulunuyor. Türkiye'de kitaba harcanan para ancak 45 sent. Yine ülkemizde düzenli kitap okuma alışkanlığı oranı ise binde bir olarak gerçekleşiyor. Oysa bu kurumlardan öncelikle beklenen, okuma alışkanlığının kazandırıldığı ve/veya pekiştirildiği birimler olmalarıdır.

Okuma alışkanlığı kazandırılmayan gençlerin eğitimlerinin büyük yaralar aldığına belirgin olduğu bir dönemde, yerleştirilmesi gereken kültürün topluma istenilen düzeyde kazandırılmaması

konunun tüm aktörlerinin (okul, aile, toplum, devlet) topyekûn başarısızlığı olarak değerlendirilmelidir.

Öğrenmeyi ve düşünmeyi öğretme iddiasını dillendiren eğitimcilerin okuma alışkanlığı kazandıramadıkları bir topluluğu bu ideale nasıl kanalize edebileceklerinin sorgulanması öncelikli bir hal almıştır. Edebiyat öğretmenlerinin; roman, tiyatro, şiir, deneme vb. eserleri bizzat yazdıkları dönemlerden bu türden eserleri okumayan insanların edebiyat öğretmeni olarak görevlendirildiği dönemlere gerilemiş olmamızla yüzleşmeden bu sorunları çözebilmemiz mümkün görünmemektedir.

Kitapla teması olmayan bir milletin özgün düşünceler geliştiremeyeceğini ve özgür olamayacağını bilecek kadar geçmişinde acı tecrübeler yaşamış bir toplumun fertlerinin çözüme yönelik adımlar atamaması da anlaşılması ve anlatılması zor bir çelişki oluşturmaktadır.

Ülkemizde kitap okuma konusunda istenilen seviyeyi sağlayamayan bireylerin mazeret olarak dillendirdikleri nedenler genel başlıklar altında şöyle sıralanabilir:

- ❖ Ülkemizde bilginin hak ettiği değeri görmemesi,
- ❖ Geçmiş yıllarda basım, yayında yasağcı bir zihniyetin etkilerini hisseden bir neslin varlığı,
- ❖ Kitapların insanların gelir seviyelerine oranla pahalı olması,
- ❖ Hali hazırda uygulanan eğitim ve öğretim sisteminin okuma alışkanlığı kazandıramaması,
- ❖ İnternet ve Televizyonun olumsuz etkisi,
- ❖ Kitle iletişim araçlarının okumayı özendirecek yayınlar yapmaması,
- ❖ Ekonomik nedenlerden dolayı yayınevi sayısının istenilen seviyede bulunmaması,
- ❖ Evlerde kütüphane geleneğinin yaşatılamaması,
- ❖ Okullardaki derslerin ağırlığı ve kitabın öncelikli bir hale getirilememesi,
- ❖ Kitapevlerinin yeterince albeniye sahip olmaması,
- ❖ Millet olarak sözel bir kültürden desteklenmiş olmamızdan kaynaklanan etkenler,
- ❖ Geçimini kitap sektöründen kazanan her kademedeki bireyin kitaplara gün geçtikçe yabancılaşması,
- ❖ Görevi kitap okumayı yaygınlaştırmak olan kurum çalışanlarının bizzat kendilerinin bu kavrama yabancılaşmış olması,

Aşağıda “Türkiye Kitap Okuyor mu?” konulu araştırmanın sorularına verilen cevaplar soru ve yazar bazında sunulmuştur:

1. Kitap ile toplumumuzun temasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ataol Behramoğlu:

İstatistikler ve kitap tirajları bizim çok az okuyan bir toplum olduğumuzu gösteriyor. Dünya ortalamasının çok altlarında olduğumuzu gösteriyor. 1447 tarihi çok önemli Almanya’da basım evinin kurulması kitap basılmaya başlamasının tarihidir. Türkiye’de bu tarih 1700’ler yani yaklaşık üç yüz yıl sonra Türkiye basıma başlıyor. Bunu neden söylüyorum basım evleriyle okuma arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Günümüze gelince; günümüzde internet olgusu bir engel oluşturuyor okuma önünde çünkü öğrenciye verilen ödevi öğrenci bir kitap okuyarak değil de internetten indirerek, indirdiği şeyi de büyük ölçüde belki okumayarak, çoğu öğrenci dosya halinde öğretmene teslim ediyor.

Beşir Ayvazoğlu:

Kitap kültürün temelidir. Türk toplumunun okumakla kitapla ilişkisi öteden beri biraz problemlidir. Özellikle görsel medya devreye girdikten sonra yani televizyon devreye girdikten sonra bir ara ilişkimiz çok sağlıklı bir hale gelmişken yeniden bir sekteye uğradı. Bununla beraber Türk toplumunun kitapla ilişkisi konusu verilirken Türk toplumu okumuyor şeklindeki görüşlerin biraz abartılı olduğu kanaatindeyim. Nerden vardım bu kanaate. Çok sayıda yayın evi var Türkiye de yüzlerce kitap çıkıyor ve bu kitaplar bir yerlere ulaşıyor. Alıcısı var değil mi? Alıcısı olmayan bir meta insanlar yatırım yapmazlar. Kitapçıları gezin ve bu yüzlerce yeni kitabın çıktığını göreceksiniz. Dolayısıyla her ne kadar her hangi bir Batılı toplum kadar, mesela Fransızlar, İngilizler, Amerikalılar kadar belki okumuyor olsak da kitapla ilişkimizin zannedildiğinden daha da fazla olduğunu genç kuşakların kitapla daha yakın bir ilişki kurmaya başladığını, mesela Anadolu da açılmaya başlayan kitap fuarlarının son derece canlı geçtiğini rahatlıkla söyleyebilirim.

Cemal Safi:

60’lı, 70’li yıllarda Türk milleti daha çok okuyordu. Ama her şeyi okuyordu. Çünkü televizyon ve internet yoktu. Çok meraklıydı. Okumaya karşı bizde bir soğukluk oldu. Televizyon çıktı biraz zedelendi, internet çıktı iyice yaralandı. Telefonlar çıktı teknik mektup da kalmadı.

Gizem Kayahan:

2011 istatistiklerinden örnek vermek gerekirse kitap ülkemizde ihtiyaç listesinde iki yüz otuz beşinci sırada. Siz bir yere giderken bavulunuzu hazırlarken iki yüz otuz beşinci sırada aklınıza kitap koymak geliyor. Saç kurutma makinesi bile daha ön sıralarda.

Ülkemizde bu şekilde boş zamanlarınızda ne yapıyorsunuz diye sorulduğu zaman kitap okuyorum ile başlayan cümleler sıralıyoruz.

2011 senesinden örnek vermek gerekirse üç yüz milyon kitap satışı oldu. 1980 darbesiyle birlikte insanların okumayan bir nesil yetiştiği gerçek. O dönem kitaplar yakıldı, gömüldü, saklandı. Hep okuma, okuma dendi. Biz bu neslin çocuğuyuz ne yazık ki okumaktan korkan bir neslin çocuğuyuz. ...mesela günde beş saat televizyon izlerken yılda sadece altı saatimizi kitap okumaya ayırıyoruz.

Hakan Urgancı:

Genelde toz alırken, kütüphanenin tozunu alırken temas ediliyor kitaplara. Ders kitapları olarak temas ediliyor kitaplara. Bunun dışında çok fazla temas edildiğini düşünmüyorum. Türkiye’de buna rağmen, az okur olmasına rağmen çok yazar var.

Halit Ertuğrul:

Kitabın kendisini okutturması lazımdır. Okuyucunun kitap okurken zaman zorlanmaması lazımdır. Kitabı okuyucu yakalamalı bir daha bırakmamalı yalın akıcı bir dille yazılmalı. Bizim kitaplarımız öyle.

Nail Güreli:

...kitabı tanımayan, kitabı eline almayan çok insanımız var Türkiye genelinde düşündüğümüz zaman. Ama bu demek değildir ki hiç kitap okunmuyor. Kitaba karşı çok titiz yaklaşan, kitaba değer veren bir kitlede var büyük kentlerde.

Kitap konusunda tabi pazarlama da önemli. Kitap pazarlaması çok zayıf. Sadece kitapçılar kitap satışı yapanlar dâhil kitaba yabancı. Örneğin gidiyorsunuz bir kitapçıya kitaplar karmakarışık.

Kitabı satanlarda kitaba yabancı, kitabı okumuyorlar. O nedenle de kitap okuruna gerekli cevabı, karşılığı veremiyorlar yeri geldiği zaman. Bir sürü sorunları var kitap okumanın Türkiye’de.

Nevzat Tarhan:

Biz toplum olarak sözel kültürden geliyoruz. Biz Türkler olarak, hep at üzerinde olduğumuz için dikkat ederseniz hep emir kipini kullanırız. Kısa cümleleri çok kullanıyoruz bu nedenle sözel kültürden şiirlerle, destanlarla, felsefe ile aktarmış günümüzde yazı kültürünün düşüklüğü göze çarpıyor. Bu nedenle sözel kültürün yerini yazılı kültürün alması gerekiyor. Türkiye de okuma, kültürel konulara ilgi gösterme konusunda kültür politikalarına ihtiyaç vardır.



Kendi milli kültürümüze uygun politikalar üretilmesi onunla ilgili çalışmalar yapılması gerekiyor. Kendi kültürümüz ile ilgili temel eserlerin okutulması ve desteklenmesi gerekiyor. Ben terapiye gelen bir gence sormuştum; akşamları kitap okumayı nasıl düşünürsün, kitap okumayı ister misin demiştim. O da kuru yemişi tercih ederim demişti. Kitap okumanın alternatifi kuru yemiş değildir.

Osman Konuk:

...tarih bilimi açısından bildiğimiz bir şey var ki tarih yazı ile başlayan bir şeydir. Yani yazı kültürü, yazı uygarlığı ile başlar. Toplumun kitapla teması o toplum hakkında bize bilgi verir.

...kitap sonuçta bir yazı formudur. Yazının yani bilginin kaydedildiği formdur. Dolayısıyla kitapla ilişki kurmak, kitapla beslenmek nasıl medeniliği işaretlediyse aynı zamanda bilgilerin kaydedildiği bir form olarak kitap aynı zamanda bellek yani hafıza oluşturur. Yani toplumlar kendi hafızalarını kitaplar üzerinden sürekli canlı tutarlar. Bunu sürekli yeniden üretirler ve zenginleştirirler, onun için toplumların tarihine bakarken o toplumların yazıyla ve kitapla olan ilişkisi sürekliliği ve zenginliği bize son derece önemli ipuçları verir. Özetlemem gerekirse, kitap eşittir medeni bir toplum demektir bu kadar net yani.

Talha Uğurluel:

Bizim toplumumuz ne yazık ki hazır bilgiyi seven bir toplum. Mesela ben bir tarihçi olarak söyleyeyim, tarihi kolaylıkla yani romanlardan ve dizilerden öğrenmeyi çok seviyorlar. Birazcık işin kahrını çekip de işin doğrusunu, güzelini öğrenmeye gayret göstermiyorlar. Sıkıntıya geldiler mi kaçıyorlar. Konferanslarım da bile mecburen bol resim, bol hikâye kullanmak zorunda kalıyorum. Çünkü yoğun bir bilgiye girdiğinizde sıkılıyorlar ve sıkıldıklarında kaçmayı düşünüyorlar. Yani kitapta da eğer kitap seviyesiz, basit, o insanı o an için mutlu eden bir şey ise insanlar peşine düşüyor, aşk romanları gibi. Eğer kitap şümüllü, altyapılı ise o kitaptaki bazı sıkıcı unsurlara takıldığında kitabı bir köşeye atabiliyorlar. Yani kitabın yemek, içmek gibi ihtiyaç olduğunun toplum farkında değil.

Üstün Dökmen:

Birkaç televizyon programında dedim ki; okumak için iki eli bir araya gelmeyen toplumun, iki yakası da bir araya gelmez. Okumak gerekiyor. Azerbaycan da yüz evden altmışında piyano var. Yüz evden doksan beşinde de kütüphane var. Duvar eğri olabilir ama bir evin duvarları kütüphane kaplıysa o eğrilik gözükmez. Kitap her türlü eğriligi örter. ...gazetede daha çok başlıkları ve resmin altını okuyoruz. Renkli yerin altını okuyoruz. Renkli gazetede sunulan dünya insanları beli bir yöne yöneltmeye çalışan bir dünyadır. Gazetenin makale

bölümü de var. Hakikaten gazete okuyanlarımız içinden kaç tanesi bir makaleyi, köşe yazısını tam okuyor ve anlıyor?

Yavuz Bahadıroğlu:

Kitap ile toplumumuzun temasını Harf İnkılâbı bir güzel kopardı. Kütüphaneler mezarlığa döndü, birden bire türbeye döndü ve hala çocukları alıyorlar türbe ziyaretine götürür gibi kitap ziyaretlerine, kütüphane ziyaretlerine götürüyorlar.

Yavuz Bülent Bakiler:

Türkiye’de kitapla toplum arasında arzu edilen bir seviyede yakınlık yoktur. Bunu üzümlere ifade etmek durumundayım. Bir kere evlerimizin %95’i kitapsız ve kütüphanesizdir. Annelerimiz ve babalarımız büyük bir çoğunlukla kitaptan uzaktırlar. Dolayısıyla kitabın ve okumanın hem insan hayatında hem millet hayatında nasıl çok önemli bir yer tuttuğundan haberdar değildiler. Bu ailelerden yetişen çocukları da kitaptan ve okumaktan maalesef uzaktırlar. Kültür Bakanlığında çalışmış olduğum yıllarda yani 1995’li yıllara kadar durum şu merkezdeydi: Türkiye’imizde altmış beş bin kişiye bir kütüphane düşmektedir. Önceleri bu yetmiş bindi. Yetmiş bin kişiye bir kütüphane düşüyordu. Sonra bu altmış bine indi bazı yerlerde yeni kütüphaneler açıldığı için. Şimdi altmış beş bin kişiye bir kütüphane düşmektedir. Batı dünyasında ise aşağı yukarı üç bin ile üç bin beş yüz ve dört bin kişiye bir kütüphane düşmektedir. İstanbul Üniversitesinde yapılan bir araştırma göstermiştir ki; bizim üniversitelerimizden mezun olan çocuklarımızın %38’i ders kitaplarının dışında kitap yüzü, kitap kapağı açmamışlardır. Bu Türkiye’nin kitaptan ne kadar çok koptuğunu göstermesi bakımından çok önemli, çok dehşet verici bir rakamdır.

Yavuz Odabaşı:

Ben; mesela öyle bir neslin çocuğuyum. Kitapların yakıldığı toplandığı, imha edildiği, yasaklandığı dönemlerden geçtik. Ama şükürler olsun bugün daha iyi bir ortamdayız. Hem sayı olarak hem de nitelik olarak ülkemizde yayınlanan kitapların daha üst düzeylere doğru gittiği söylenebilir. Bu toplumda kitaba karşı ister istemez bir olumsuz bağ kurulmasına neden oldu. Yani kitap zararlı şeylerde içerebilir, kitap insanın aklını da çelebilir, insanı kötü yolda da sevk edebilir gibi okumaya karşı zaten sıkıntılı olan bir toplumduk, eğitim düzeyimiz çok yüksek değildi.

2. Okuyan bir toplum ile okumayan toplumu birbirinden ayıran temel farklılıkları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ataol Behramoğlu:

Okuyan toplum irdeleyen toplumdur, araştıran toplumdur ve soru soran bir toplumdur. Okumayan toplum yani ezberci toplum sürü topluluğu demektir kendisine dikte edilen her Şeyi kr krne kabul eden toplumdur. ...okudukça da zaten onun tadını, soru sormanın zevkini alınca da okumasını sürdürecektir.

Beşir Ayvazoğlu:

Okuma alışkanlığı çok küçük yaşta başlar. Aslında ailede başlıyor. Eğer çocuk kitapların içinde büyüyorsa kitaplara çok erken yaşta alışıyor çeviriyor sayfalarını karıştırıyor çiziyor yırtıyorsa bu bile önemli çocuğun kitapla bir Şekilde ilişki kurması lazım. Zaman içerisinde o kitabın içinde ne olduğunu da merak etmeye başlayacaktır. ...okumayan kültür üretmeyen toplumlar insanlığı bir Şey katamazlar, medeniyete bir Şey ilave edemezler.

Cemal Safi:

Bir kuafrm var benim, berberim. İlkokulu bitirmiş ocuk son derece kültürlü bir ocuk. Kese kâğidını bile okurum Cemal Bey dedi.

Gizem Kayahan:

Okumak pek çok dilde toparlamak anlamına gelen bir kelimedir. Almanca'da mesela hasat anlamında Arapça'da tme varım anlamında hep toparlamak, birleştirmek bir bütün haline getirmek. Okumayan bir insanın toplumumuza bir bütün olarak bakabildiğini düşünmüyorum. Okumak insanın kendi toparlama çabasının bir göstergesidir.

Hakan Urgancı:

Çok okuyanın bilgisi pek çok noktaya temas eder fakat çok gezenin bilgisi tamamen öz deneyimden yola çıktığı için daha güçlü bir bilgidir. Oysaki doğru yanıt; genellikle hani bunu çok gezen bilir diyenler, çok okumadıkları için bunu bir bahane olarak kullanırlar. O yüzden doğrusu hem okuyup hem gezmektir. Ya da gezerken arada ki boşluklarda okumaktır. Okuyan bir toplumla okumayan bir toplum kesinlikle bir olamaz. Okumayan bir kişi diyelim on sözcükle konuşuyor, okuyan kişi yüz sözcükle konuşuyor. Şimdi mantiken aradaki fark nerden kaynaklanıyor? Sadece o kişinin güzel konuşmasına ya da genel kültürünün yoğunluğuna işaret etmiyor. Aynı zamanda Şu demek; hoşgörü için bir insanı anlamamız gerekiyor değil mi yabancıyı? Bunun için ne yapmak gerekiyor? Farklı fikirleri anlamaya çalışmak gerekiyor. Farklı fikri nasıl anlayacağız? Yeni kelimeler bileceğiz. Çünkü her kelime bir kavrama işaret eder.

Halit Ertuğrul:

Kitaplar okundukça insanların kafasında başka yazarlar oluşuyor. Kitapların içinde yazılanlarla yazarlar anlam katıyor. Televizyondan uzak durmaya gayret ediyorum. Kitaplarda gençlik kendini görüyor, yaşadıklarını görüyor kendisini sorguluyor. Kendini hesaba çekiyor, bak bunu bende yaşıyorum diyor. Güncel mesajlar verebilmeli okuyan kendini görebilmeli, kendini bulabilmeli, aşkını sevdasını, problemlerini yaşadığı badireleri, umutlarını görebilmeli ki o zaman sahiplesin kitap kendini okuttursun. İyi bir kitabın bir oturuşta bitirilmesi lazım gelir. Bir oturuşta bitirilmezde şayet kitap bölünürse kitaba ilgi kaçır yani kitap bir oturuşta bitirildiği zaman o zaman duygu yoğunluğu artar.

Nail Güreli:

...bir kere bilgi farkı var. Bilinçlenme farkı vardır. Toplum olaylarına karşı yaşadığı ülkede dünyada olup bitenlerden habersiz olan bir insan çeşitli olaylar karşısında gerekli tepkiyi gösteremez ne olup ne bittiğini anlayamaz. Demokrasi açısından da okumak önemlidir.

Nevzat Tarhan:

Ailede kitap okuma özendiriliyorsa ailede başköşede kitaplık, kitaplar varsa kitap evde herkesin önem verdiği bir konuysa çocuğun dünyasında ve zihin haritasında kitap okumak önemli ve değerli algısı oluşmaktadır. Kitap okuma ailede başlar. Çocuk anneden görüyor babadan görüyor dayıdan, haladan vs. çocuk benimsiyor ve gördüğünü uygulamaya koyuyor. Çocuğun ilkokulda okumaktan zevk alması önemlidir. Okuma ödüllendirilen bir durum olmalı eğlenceli hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bizde de çok güçlü kalemler ortaya çıktı tarihi kişiliklerimizin hepsi roman haline getiriliyor. Roman yaygın okunan ve çabuk bulunan bir kitap türü bu önemli tabi ki diğer didaktik eserlerde önemlidir. Teorik olarak herkes okumak güzeldir der ama uygulamaya niye geçilemiyor? Okuma disiplinli olursa sıkıcı hale gelmektedir. Okuma alışkanlığını kazandırmak kar yağışı gibidir. Kar yavaş olursa ve devamlı olursa tutar. Çocuğun masal kitaplarını annesin okuması ona etki eder. Bizim kültürümüzde aslında sıra geceleri var. Sıra gecelerinde ben çocukluğumdan bilirim Zaloğlu Rüstem hikâyeleri okunurdu. Akşamları televizyon yok, radyo yok adamın biri kitabı alırdı okurdu sırayla herkes dinlerdi. Televizyon yerine kitabı getirebilirsek çok şey kazanmış oluruz. Kitap okunmuyorsa kendini iki yüz, üç yüz kelime ile ifade eden toplum ortaya çıkar. Kendini bu kadar az kelimelerle anlatan bir kimse kavramsal düşünemez ve bu kimseler ancak yönetilen kimseler olur. Sürü olmak istiyorsanız kitaba hiç gerek yok. 20.yy bilgi çağı idi 21.yy bilgelik çağıdır. Batının en büyük ihtiyacı da bilgiye bilgelik katılamamasıdır. Bir insan her şeyi biliyor. Google hazretlerine giriyorsun her şeyi biliyorsun. Bilgiye ulaşmak problem değil bilgiyi

uygulayabilmek önemli. Bilgelik demek, bilgiyi uygulamaya geçirmek demektir. İnsanın âlim olması yetmiyor arif olmak gerekiyor. Hem kendisine hem başkasına yansıyan bilgelik önemlidir.

Osman Konuk:

...ben okumanın toplumdaki her türlü sorunla ilişkili olduğunu düşünüyorum. Daha doğrusu okuyan toplum ile okumayan toplum arasındaki farklar birçok toplumsal problem konusunda da bize ipuçları verir. ...her şeyden önce bir toplumun kitapla ilişkisi o toplumun bence ekonomik gelişmişlik bir tarafa onun medenilik düzeyi ile ilişkilidir. Yani okuyan bir toplum okumayan topluma göre kesinlikle daha medeni yani uygar bir toplumdur. Bu toplumu oluşturan bireyler tek tek çok daha gelişkin bireylerdir. Şimdi sosyolojik olarak yapılan bütün analizlerde toplumun gelişme kriterlerinden bir tanesi o toplumda kişi başına düşen mesela kâğıt tüketimidir. Bu kâğıt tüketiminin tabii en önemli nedenlerinden bir tanesi kitap üretimi çünkü kitap biliyorsunuz kâğıttan üretilen bir nesnedir. ...günümüzde dünyanın en gelişmiş toplumları aynı zamanda en çok okuyan toplumlarıdır. Aynı şekilde dünyanın demokratik toplumları yani siyasal rejimlerini geliştirmiş hukukun, demokrasinin ve insan haklarının görece iyi olduğu toplumlarda aynı zamanda da dünyanın en çok okuyan toplumlarıdır. Uluslararası kültür istatistikleri bize bunun gösteriyor. Mesela yetişmiş bir demokrasinin şartlarından bir tanesi de bireylerin tek tek kitapla, okumayla olan ilişkileridir. ...bir toplum hakkında fikir edinmek istiyorsak o toplumun kitapla olan ilişkisine bakmamız gerekiyor. Örneğin demokratik olgunluk ve gelişmişlik için bireylerin tek tek yani seçmenlerin tek tek bilinçli, iradi doğru kararlar vermeleri onların kitapla olan yani kültürle, medenilikle olan ilişkilerinin bir sonucudur, bir göstergesidir.

Talha Uğurluel:

Okumayan toplum her zaman kullanılmaya müsaittir. Çünkü okumayan toplum burnunun ucunu bile göremez. Hazır yer, anı yaşar ve okumadığı için hayal de kuramaz. Sadece onu birilerinin dürtmesi ve gütmesine göre şekillenir. Ve böylece de birçok kötü ihtimal şekillenir. Hâlbuki okuyan bir toplum bilinçlidir, mukayese yapma kabiliyetine sahiptir, geleceği dar değil tüm genişliğiyle görür. Çevreyi çok iyi gördüğü için hedefleri vardır. Hedefleri olunca amaçları ve bir takım metotlar geliştirir ve sadece kendi toplumunu değil bir süre sonra dünyayı da idare etmeye kalkar.

Üstün Dökmen:

Okudukça anlama düzeyimiz artar. Bir araştırmam var, bunun kitabı da çıktı. Okuma becerisi ve alışkanlığı üzerine psiko sözler ve

davranışlar. Şimdi hızlı okuyan daha çabuk anlıyor, zannedilir ki yavaş okuyan daha iyi anlar, hayır. Yavaş okuyan daha az anlar, hızlı okuyan daha çok anlar. Çünkü okuma becerisi gelişmiş onun, hızlı okuyor. Yavaş okuyan anlamıyor. Yavaş okuyan parmağıyla okuyor, ağır ağır okuyor.

Yavuz Bahadıroğlu:

İyi bir şey söyleyeyim; son zamanlarda yapılan analitik çalışmalarda ortaya çıkan gerçek Fransa ve İspanya'yı solladık. Kitap çeşitliliği açısından ve bunlar satıyor, fuarların bunda katkısı var. Çok düşük olduğumuz söylenemez. Öğretmenler okuyor, Üniversite öğrencileri okuyor, liseliler okuyor ama derdimiz şu bir iki nesil geçmesi lazım. Anne, baba okumuyorsa, öğretmen okumuyorsa, dede, nine okumuyorsa hepsi televizyon seyrediyorsa o aileden okuyan çocuk çıkmaz.

Yavuz Bülent Bakiler:

Dünya'nın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de insanlar kelimelerle düşünürler, kelimelerle konuşurlar. İnsanlar iyi bir şekilde düşündürebilmek için ve insanlarımızın iyi bir şekilde yazmalarını sağlayabilmek için onların kelime dünyalarını zenginleştirmek icap eder. ...kelimenin insan hayatında ve kelimenin millet hayatında nasıl bir şah damar olduğunun Milli Eğitim Bakanlığımız, annelerimiz, babalarımız farkında değil. Batı dünyasında İngiltere'de, Almanya'da, Fransa'da sekiz yıllık eğitimden geçen çocukların ders kitaplarındaki kelime sayısı yetmiş bin civarındadır. Sekiz yıl yetmiş bin. Bu rakam Japonya'da kırk dört bindir. İtalya'da otuz iki bindir. Bu rakam Atatürk'ün ifadesiyle kalkınmak ve çağdaş medeniyet seviyesine sıçramak mecburiyetinde olan Türkiye'de altı bin, yedi bin civarında değişmektedir. Şimdi düşününüz lütfen, bir ülkede Batı dünyasında eğitim sistemi çocuklarına yetmiş bin kelime ile hitap ediyor, onların yetmiş bin kelime ile konuşmasını sağlıyor. Türkiye'de biz kitaplarımızı altı bin ile yazıyoruz ve bizim ülkemizde sevgili çocuklarımız da bu altı bin, yedi bin kelimenin %10'u ile düşünüp konuşuyorlar. Böyle bir ülkede okuma olmaz. Eğer Türkiye gerçekten Atatürk'ün ifadesi ile ki bu hepimizin ideali olmalıdır, kalkınmak ve çağdaş medeniyet seviyesine yükseltmek istiyorsak kelime dünyamızı artırmak mecburiyetindeyiz. Şimdi Türkiye'de bizim bir hastalığımız var. Okullarımızda ben bunu görüyorum ki Türkiye'nin yetmişbir şehrinde konuştum, yetmişbir şehrimizden davet aldım üniversitelere de gittim konuştum oralarda liselerde hocalarımızın üniversiteler de üniversite gençlerimizin üniversitedeki öğretim üyelerimizin tam bir hastalık içerisinde olduklarını gördüm. O hastalığın ismi öz Türkçe hastalığıdır. Öz Türkçe bir hastalıktır. Bizim milletimizin dili öz Türkçe değildir. Bizim milletimizin dili Türkçedir.

Yavuz Odabaşı:

Endüstri öncesi toplumlarda daha çok sözlü kültür hâkim iken, ezbere dayanan ve ağızdan ağıza iletilen, tekrarlanan bir kültür söz konusu iken, endüstriyel toplum daha çok yazılı kültüre dayanan çalışmalar yapar. İnsanı o şekilde yetiştirilir. Tabi şimdi birde endüstri ötesi toplum diye adlandırdığımız içinde yaşadığımız çağ var. Onda da biliyorsunuz internet söz konusu. Örneğin batı ülkelerinde seyahat ettiğiniz zaman trenlerde, uçaklarda ya da otobüslerde hep kitap okuyan insanları görürsünüz. Boş zamanlarda kendisini oyalayacak zamanını değerlendirecek bir enstrüman olarak görür oradaki insanlar. Bizde bu daha alışkanlık olmamıştır. En belirgin göstergelerden bir tanesi budur.

3. Ülkemizde kitap okuma oranının artması noktasında nasıl bir strateji takip edilmelidir?

Ataol Behramoğlu:

Kütüphaneler çok az. Bizim çocukluk yıllarımızda yaşadığımız küçük şehirlerde kütüphaneler vardı. Gider orada kitaplar okurduk. Yabancı ülkelerde bu durum her mahallede belediyenin bir konservatuarları vardır bedava müzik ve dans üzerine, spor salonları vardır ve kütüphaneleri vardır. Büyük kitaplıkları vardır. Her mahallede büyük kitaplıklar vardır. O mahallenin insanları o kütüphaneden kitaplar alır ve okur. O kütüphanelerin canlandırılması lazım, çoğaltılması lazım, güncellenmesi lazım var olanlara yeni kitapların gelmesi lazım. Kitap fiyatları pahalı mı ucuz mu tabi bu tartışılacak bir konu insanlarımızın geliri açısından bakarsak kitap fiyatlarının ucuz olmadığını söyleyebiliriz. Ama batı ölçülerine göre karşılaştırsak tam tersi pahalı değil diyebiliriz.

...anaokullarından başlayarak çocuklarımıza öncelikle kazandırılması gereken onlarda zaten var olan insanlık duyguları, merak, keşfetme, yaşama sevinci. Bu duyguları uyandıracak kitaplara yöneltmek gerekli.

Beşir Ayvazoğlu:

Eğitim, aile kadar önemlidir. Çocuk belli bir yaşa geldikten sonra aile sınırlarının dışına çıkıyor. Mesela okul çevresiyle karşılaşıyor. Karşısında bir ideal tip var. Kim? Öğretmen. Bir öğretmen eğer okuyorsa, öğretmen dünyaya açıksa, ufku geniş ise ve bir şeyler öğretmek istiyor bunun için gayret sarf ediyorsa erken yaşta çocukları kitapla tanıştırmamanın yolunu mutlaka bulur. Şairlerin, yazarların, bilim adamların hayatlarını okuyun, biyografilerini okuyun göreceksiniz ki hepsinin hayatında bir öğretmen, özellikle Türkçe veya tarih öğretmeni vardır. Dünyayı tanıyan, tarihini kültürünü iyi bilen,

diline başkasından daha fazla vakıf yani daha fazla kelimeyle konuşan düşünen yazan okuyan insan kaçınılmaz bir şekilde farklılaşır. Dünyayı yöneten insanlar; kütüphanelerde, laboratuvarlarda vakit geçiren oralara kapanıp, öğrenen, üreten ve yaratan insanlardır. ...mesela bir Türk lise mezunu, Türk Edebiyatının belli başlı klasiklerini okumuş, onu yorumlayacak seviyeye gelmiş olmalıdır. Türkiye’de böyle bir durum yok. Ama her halükarda Üniversite eğitimi ciddi bir eğitimidir.

Gizem Kayahan:

Kitap çok nitelikli olabilir. Klasiklerden de olabilir. Bekli hiç satmayan bir kitabı da ben okuyarak seveceğim. Benim okumayı sevmem de mesela çok niteliksiz bir kitapla olmuştur. İsmi vermek istemiyorum ama şu anda düşünüyorum da çok niteliksiz ve boş bir kitaptı. Ama ben okumayı o kitapta sevdim. Ve hâlâ kütüphanemin özel bir köşesinde durur. Demem o ki bu okuma derslerinde okullarda öğretmenlerin bu kitap seçimleri konusunda daha duyarlı olması gerekiyor. ...televizyonda hiçbir dizide hiç bir filmde okumaya yönelik herhangi bir telkin yok. Lisede, kitap okuma derslerinde biz test çözüyorduk. Öğretmenlerin veya Milli Eğitim Bakanlığının o dersler üzerindeki kontrollerini iyi yaptığını düşünmüyorum.

Hakan Urgancı:

...okumakla ilgili televizyon programlarının artması, sosyal medyanın yazarlar aracılığıyla daha etkili kullanılması mutlaka etki edecektir. Ama önemli olan aile içinde gördüğümüz eğitimidir. Benim annem her öğlen bana kitap okurdu yüksek sesle. Babamda bu işi akşamları yapardı dolayısıyla ben kitap okuyan birisi haline geldim. ...belki televizyon izlenen saatlerin bir kısmında fedakârlık edilerek hadi okuma saatimiz hep birlikte kitap okuyoruz denmesi gerekir. ...bireylerinin herkesin okuyabileceği seviyede bir kitabı eline alması, anne, babanın en azından belki kafaları yoğun başka bir şey düşünüyorlar stresleri var ama okuyormuş gibi görünmeside çocuklarda alışkanlık oluşturulması için çok önemlidir.

Halit Ertuğrul:

Türkiye’de gün doğmamış gün görmemiş insanları takip ediyorum çünkü ben eğitimciyim. Ondan dolayı benim öğrencilerim arasında her türlü renkte, desende fikirde ve görüşte insanlar vardır. Zaten kitaplarımıza bunları da yansıtıyoruz.

Aslında son beş yılda son derece arttı. Sevindiğim bir konu var. Tüm eğitim camiası, vakıflar, dernekler okumaya yönlendiler.

Okullarda kitap okuma saati kondu. Okula gelen bütün öğretmen ve öğrenciler kitap okuyor. Ben bir aydır geziyorum birçok vilayet kitapları okuyorlar. Kitap kampanyaları yapıyorlar. Birçok vilayette



sahip çıkıyorlar. Herkesin kendi alanında kitaba doğru güzel bir yöneliş oldu.

Nail Güreli:

Okul, programlarının ona göre düzenlemesi lazım. Müfredat yayımlayan programlarda yani çocukların ilkokuldan başlayarak kitapla tanışması, kitap okumasını bilmesi, kitaptan zevk alması gerekir. Ve de onların ilgi alanlarına yönelik kitapların onlara sunulması gerekir. Pedagoğlara da rehber öğretmenlere de büyük sorumluluk düşüyor bu noktada. Bunların yerine getirilmesi lazım, çoğu okulda yok böyle rehber öğretmen. Ben, cemiyet başkanıyken iletişim fakültelerinin diploma törenlerine giderdim. Cemiyet başkanı olarak konuşma yaptırırlardı bana. Orada iletişim fakültesini bitiren öğrencilere hitaben şunu söyledim. Derdim ki; her meslek saygındır, her mesleğin toplumda bir işlevi vardır ama dört tane meslek var ki onlar insanla birebir teması bakımından insanı birebir ilgisi bakımından çok ayrı bir saygınlığa, öneme sahiptirler. Nedir o meslek, dört meslek? Birincisi sağlık, halkın sağlığıyla doğrudan ilgilidir. İkincisi hukuk. Halkın hakkını korumakla yükümlü meslektir. Üçüncüsü eğitim, öğretmenlikte öyle daha ilkokuldan üniversiteye kadar bilgi verir. Ve dördüncü meslekte gazetecilik, gazeteci de o insanları bilgilendiriyor kendi yöresinde ülkesinde ve dünyada olup bitenler hakkında bilgilendiriyor.

Nevzat Tarhan:

Her insan kitap okumayı pratikte kendine uyguladığı zaman, bu olay mum gibidir ancak yanarsan aydınlatıyorsun. Sözlü bilgiler sözlü olarak aktarılır davranış uygulanırsa başka tarafa yansır, bir insana hayat dersi vermek yetmiyor öyle insanlar var ki az konuşmanın faydalarını anlatmaya dört saat konuşmuş. Konuşmak mesele değil uygulamak mesele. Anadolu da bir uygulama vardır. Tevellüt sistemi vardır. Kitaptan bir bölüm okutulur. Eğitim sisteminde şu anda ödevler veriyorlar bu konuda raporlar isteniyor, öğrenci okumaya yönlendiriliyor. Kendimiz okuyamıyorsak bile okuyana takdir, övgü ile yaklaşmamız lazımdır. Bu zamanın gücü, para gücü değil ekonomik güç değil bilgi gücüdür. Doğru bilgiyi başarabilmek kendiliğinden olmuyor zihinsel çaba ve gayretten ortaya çıkıyor. Üretken düşünce bu şekilde ortaya çıkar. Sorgulayan zihinler yeni düşüncelere yol açar. Yeni şeylerde ilgi çeker insanda yeniye karşı her zaman ilgi vardır.

Osman Konuk:

Şimdi bu çok temel bir sorun, genel olarak Türkiye’de okuma oranlarının çok düşük olduğu insanların istenen, beklenen ölçüde, düzeyde kitap okumadığı ve herkesin bundan şikâyet ettiği bir problem olduğu tesit edilmiş bir şeydir. Burada bizim eğitim

sistemimizde okul sistemimizde özellikle birsıkıntı var, bu sıkıntı da şu; eğer bireyler tek tek ailelerinin yakın çevrelerinin arkadaşlarının yönlendirmesi olmazsa, tek tek bireyler sadece okulun resmi kurumların teşviki ve desteği ile kitabı sevmiyorlar. ...bizim bir şekilde en alttan başlayarak eğitim sürecinde çocuklara, gençlere, yetişkinlere ve aslında herkese kitabı sevdirmemiz lazım. ...insanın zihninin açılması için dünyaya, evrene, kendimize, topluma daha sağlıklı bakabilmemiz için başka dünyaların başka insanların farklı hayatların farklı tercihlerin farklı dünyalarında olduğunu bilmemiz gerekiyor. Bunu bize kitaplardan başka bir kaynak veremez. ...hani klasik bir söz vardır: Çok gezen mi bilir çok okuyan mı bilir diye. Benim fikrim kesinlikle çok okuyan bilir. Aslında gezerken okuyan daha çok bilir. Bence hem gezelim, hem okuyalım illa birisini seçmemiz gerekiyorsa kesinlikle kitaplardan öğreniriz her şeyi. ...bütün şartlar sizi diğer insanlara benzetse de okuduğunuz kitaplarla siz bambaşka bir insan olursunuz. Ben şuna inanıyorum; her insan tek yaratılır her insan biriciktir ondan onun bir benzeri yoktur fakat zaman ve hayat içinde bizler hep birbirine benzeyen insanlar haline geliyoruz. Standardın içinde bulunuyoruz. Kitaplar bizim bu doğuştan yaratılıştan gelen biricikliğimizi yani kendimizi, bilgimizi keşfetmemizi aslında kim ve ne olduğumuzu anlamamızı sağlayan temel kaynaklardandır. ...ben insanın kendi kendisini inşa edebileceğini düşünüyorum. Ve bu konuda temel kaynak da kitaplardır. Okumak bence bir hobi değildir, bir eğlence değildir, bir eğitim öğretim evet eğitim öğretim tarafı vardır ama ondanda ibaret değildir. Okumak bence son derece değerli ve erdemli bir eylemdir. Ve şöyle söyleyeyim okumanın bize kazandırdıklarını marketlerden alamayız, bankalardan edinemeyiz bunu kredi ile borçlanarak ödeyemeyiz.

Yavuz Bahadıroğlu:

Kitap okuma noktasında büyük gelişmeler var. Çünkü aşağı yukarı Türkiye'nin her yerinde kitap fuarı var artık ve hınca hınç dolu. Ama henüz araba fuarını geçemedik.

Yavuz Bülent Bakiler:

Türkçe başka öz Türkçe başkadır. Şimdi resmi rakamlara göre bugün Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan bir sözcükte aşağı yukarı yüz yirmi bin kelime vardır. Yüz yirmi bin kelime. Bunun yanında Ankara'da Bilgi Yayınevi tarafından hazırlanan öz Türkçe sözlüğümüz var o öz Türkçe sözlüğümüzde de saydım teker teker üç bin yüz yetmiş beş kelime var. Bakınız çok açık ve kesin bir şekilde söylüyorum yüz yirmi bin kelime bir sözlüğü bir tarafa bırakarak çocuklarımızı aman öz Türkçe konuşsunlar düşüncesi ile üç bin, dört bin kelimeye götürürseniz siz o çocuklara dünyanın en büyük kötülüğü en büyük

iharetini yapmış olursunuz. O bakımdan çocuklarımızı bu kısır dil dünyasından çekip almak icap ediyor. Bizim Öz Türkçe sözlüğümüzde üç bin yüz yetmiş beş kelime var ama benim okuduklarıma göre Afrika'da tamtamlar üstlerine iki karış bezden başka bir şey bağlamayan insanlar beş, altı bin kelime ile konuşuyorlar. Şimdi beş, altı bin kelime konuşan Afrika tamtamları yanında biz üniversitelerden mezun ettiğimiz çocukları üç bin kelime ile konuşturuyoruz. Bu çocuklarda sanat olmaz, bu çocuklarda edebiyat olamaz, bu çocuklarda tefekkür olmaz, bu çocuklarda kitaba karşı ilgi olmaz. O bakımdan ben şahsen öyle düşünüyorum, okumayı ders kitapları dışında okumayı mecburi hale getirmeliyiz.

Yavuz Odabaşı:

Öğrencilerimizde eğitime geldiği zaman ders kitabının dışında kitap okumamayı, sadece dersle ilgili ne varsa onu okuyayım. Ondan sonra da buradan geçeyim gideyim türünde bir davranış biçimine sahip büyük çoğunluk. Bunun dışında okunan kitapların ve okumaya ayrılan zamanın kendisi için, kafası için, beyni için, düşüncesi için bir yatırım olduğu algısı henüz çok fazla yerleşmiş değil. ...kitabın kâğıdının, kapağının, tanıtımının vs. daha profesyonelce hale getirilerek, daha cazip hale getirilerek ve yaygınlaştırılarak belki de okuma alışkanlıkları daha hızlı biçimde kazandırılabilir. Bunun dışında kitapla ilgili olumsuz çağrışımlar yapan söz slogan ve davranıştan kaçınmamız lazım. Toplumun bütün kesimi olarak kitabın kötüsü olmaz, kitabın sakıncası olmaz. O yüzden kitaplara karşı böyle kategoriye ayırarak, bu iyidir, bu kötüdür, bu olumludur, bu olumsuzdur, bu doğrudur, bu yanlıştır dememeliyiz. Tercihi okuyucuya bırakmamız lazım.

Sonuç ve Öneriler:

Kültür olarak tanımlanan olgunun temelini kitap ile olan temas oluşturur. Bu bağlamda bir toplumda kültürel kalkınmanın temel unsuru kitap okuma alışkanlığına sahip olmasıyla bağlantılıdır. Bu değerlerin kazanımında en etkin olunacak dönemin çocukluk ve gençlik çağları olduğu uzmanlar tarafından dillendirilmektedir. Kitap okuma alışkanlığının ailede başladığı ön kabul olarak alınmalıdır. Çocuk ve gençlerin kitap ile olan temasında aile ve okulun eş güdümlü bir çalışma yürütmesi gerekmektedir. Anaokullarından başlayarak çocuklarımıza okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Bu anlamda okullarda kitap okuma saati konulmasını başlangıç olarak olumlu bir adım olarak değerlendirmekle birlikte bazı eğitim kurumlarında bu zaman dilimlerinde test çözdürülmesinin önüne geçilmelidir. Ayrıca anne ve babaların çocuklarıyla birlikte kitap satan mağazalarda birlikte alış veriş yapmalarını ve hadi okuma saatimiz

hep birlikte kitap okuyoruz sözleriyle bir gelenek geliştirilmesi önemsenmelidir.

1960'lı,1970'li yıllarda Türk milletinin daha çok okuduğunu göz ardı edemeyiz. Çünkü televizyon ve internet bu dönemlerde yoktu. Günümüzde kontrol dışı kullanılan internet olgusunun disiplinli ve anlamlı bir okuma uğraşını tehdit eden bir engel oluşturduğunu kabul etmek gerekir. Kese kâğıdını bile okuma geleneğine sahip bir toplumdan eleştirilere muhatap olan bu günlere nasıl gelindiği derinlemesine bir şekilde incelenmelidir.

Geçmişte sergilenen yanlış uygulamaların toplumun kitapla olan ilişkisinin kurgulanmasında onarılması zor hasarlara neden olduğunu da hatırdan çıkarmamak gerekir. 1980 askeri darbesiyle birlikte okumadan soğutulan bir nesil yetiştiği bilinen bir gerçektir. Kitapların yakıldığı toplandığı, imha edildiği, yasaklandığı dönemlerden geçilmiştir. Ve yine o dönemde topluma kitapların zararlı nesnelere olduğu fikri dayatılmaya çalışılmıştır. Bu uygulamalara muhatap olan nesil bugün orta yaş seviyesindedir ve mutlak anlamda kitapla temas ettirilmesini dillendirdiğimiz gençlerin anne ve babaları pozisyonundadır.

Toplumumuzun kitapla olan temasında istenilen seviyenin bir türlü yakalanamamış olunmasının temel nedenlerinden birisi de insanlarımızın ne yazık ki hazır bilgiyi seven bireylerden oluşuyor olmasından kaynaklanmaktadır. Tarihi olayları anlama adına dahi kolaycılık adına bunu dizilerden öğrenmeyi tercih eden insanların çoğunlukta olması bu tezimizi desteklemektedir.

Kitap okuma alışkanlığının kazanımında en büyük sorumluluklardan biri de ülkenin kültür politikalarına yön veren yöneticilere ve yazarlarımıza düşmektedir. Acilen toplumu topyekün okumaya yönlendirecek, çağın gereklerine uygun kültür politikaları yenileştirilerek tasarlamak gerekmektedir. Bu bağlamda kendi milli kültürümüze uygun politikalar üretilmesi onunla ilgili çalışmalar yapılması gerekmektedir. Kendi kültürümüz ile ilgili temel eserlerin okutulması ve desteklenmesi öncelenmelidir. Bu politikaların oluşumunda görev alacak olan kişilerin kitapların aynı zamanda bellek yani hafıza oluşturduğunu toplumların kendi hafızalarını kitaplar üzerinden sürekli canlı tuttuklarını da göz ardı etmemeleri gerekmektedir.

Kitabın kendisini okutturması lazımdır. Okuyucunun kitap okurken hiçbir zaman zorlanmaması lazımdır. Bu anlamda yazarların toplumla

kucaklaşması ve edebi değeri yüksek, toplumun beklentilerini karşılayan eserler kaleme almaları gerekmektedir.

İnsanın âlim olmasının yetmeyip, arif olmasını Grekli kılan bir zaman diliminden geçmekteyiz. Bireyim hem kendisine hem başkasına yansıyan bilgelik kurgulanması değerli hale gelmekte ve bu türden kazanımların elde edilmesinde kitapla olan temas önem arz etmektedir.

Bu bağlamda kitap ile toplumumuzun temasını, gerçekleştirilen harf İnkılabının kopardığı belli kesimlerce ifade edilmekte, bu kesintinin en önemli sorunun ise son yıllarda dile hâkim kılınmak istenen öz Türkçe uygulamaları olduğu da aynı kesimlerce dillendirilmektedir. Resmi rakamlara göre bugün Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan bir sözcükte aşağı yukarı yüz yirmi bin kelime bulunmaktadı. Bunun yanında Ankara'da Bilgi Yayınevi tarafından hazırlanan öz Türkçe bir sözlük bulunmaktadı. Bu öz Türkçe sözlükte de üç bin yüz yetmiş beş kelime bulunmaktadı. Yüz yirmi bin kelime bir sözlüğü bir tarafa bırakarak çocuklarımızı öz Türkçe konuşsunlar düşüncesi ile üç bin, dört bin kelimeye götürürsek o çocuklara dünyanın en büyük kötülüğü yapılmış olur.

Sorunlardan bir diğeri ise ülkemizde kitap pazarlamasının çok zayıf olmasından kaynaklanmaktadır. Kitabı satanların dahi kitaba yabancı olduğu bir alanda başarı beklemek hayalcilikten öte bir anlam ifade etmeyecektir. Stadyumları dolduran kalabalıkların konferans salonlarını, kitap fuarlarını ve kütüphaneleri doldurmaları için popüler kültürün dayattığı bütün alternatiflerle rekabet edebilir pazarlama uygulamaları geliştirilmelidir. Çocuklara kitapların sevdirmesinde içeriğin yanı sıra basım kalitesinin de üzerinde hassasiyetle durulmalı, albenisi olan eserler yayınlanmalıdır. Ev ve hasta ziyaretleri gibi özel günlerde insanlarımızı kitap hediye edilmelidir. Çocuk ve gençlerin başarılarının ödüllendirilmesinde de kitap hediye edilmesi öncelenmelidir.

Okumayan bir toplumun ezberci topluma dönüşeceği ve tutarlı davranışlardan ziyade sürü psikolojisiyle hareket edeceği insanlarımızla paylaşılmalıdır. %95'i kitapsız ve kütüphanesiz evlerde yaşam süren toplumu bekleyen akıbet toplumu oluşturan fertlerle her platformda paylaşılmalıdır. Dünyada gerçekleşen doğru örnekler yardımıyla anlatımlar kuvvetlendirilmelidir. Örneğin Azerbaycan da yüz evden altmışında piyano olduğu, yüz evden doksan beşinde de kütüphane bulunduğu, topluma aktarılmalıdır.

Unutulmamalıdır ki duvar eğri olabilir ama bir evin duvarları kütüphane kaplıysa o eğrilik gözükmez. Kitap her türlü eğriliği örten

bir güce sahiptir. Bu bağlamda kadim kültürde var olan birikim toplumla paylaşılmalıdır. Sıra gecesi kültüründe okunan Zaloğlu Rüstem hikâyeleri benzeri uygulamalar günümüz gençliği ile tanışık hale getirilmelidir.

Kitap okuma alışkanlığının arttırılmasına yönelik uygulanacak politikaların ekonomik boyutları da göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda her türlü edebi eserin basım ve satışından vergi kaldırılmalıdır. Bu uygulamalar fiyatlara yansiyacak ve talebin artmasında etkin bir rol oynayacaktır.

Almanya'da, Fransa'da sekiz yıllık eğitimden geçen çocukların ders kitaplarındaki kelime sayısı yetmiş bin civarındadır. Bu rakam Japonya'da kırk dört bindir. İtalya'da otuz iki bindir. Bu rakam Atatürk'ün ifadesiyle kalkınmak ve çağdaş medeniyet seviyesine sıçramak mecburiyetinde olan Türkiye'de altı bin, yedi bin civarında değişmektedir. Beş, altı bin kelime konuşan Afrika insanların yanında bile bizim üniversitelerden mezun ettiğimiz öğrencileri üç bin kelime ile konuşturmaktaız. Bu tarzda eğitim alan bireylerle sanat olmayacağını, edebiyat olmayacağını, tefekkür olmayacağını ve nihayet bu insanlarda kitaba karşı ilgi olmayacağını da kabul etmek zorundayız.

Okuyan bir toplum okumayan topluma göre kesinlikle daha medeni yani uygar bir toplumdur. Okuyan bir toplum bilinçlidir, mukayese yapma kabiliyetine sahiptir, geleceği dar değil tüm genişliğiyle görür. Okudukça anlama düzeyi artar. Kendini az kelime ile anlatan bir toplum kavramsal düşünemez ve bu kimseler ancak yönetilen kimseler olur. Sürü değil, düşünen ve irdeleyen bir toplum inşa etmek istiyorsak kitap ile olan teması arttırmak zorundayız. 20.yy bilgi çağı idi 21.yy ise bilgelik çağı olacaktır. Bu nedenden dolayı yukarıda dillendiren düşünceler gelecekte daha büyük bir anlam ifade edecektir. Kitaplar bizim bu doğuştan yaratılıştan gelen biricikliğimizi yani kendimizi, bilgimizi keşfetmemizi aslında kim ve ne olduğumuzu anlamamızı sağlayan temel kaynaklardır. Ve şöyle söyleyeyim okumanın bize kazandırdıklarını marketlerden alamayız, bankalardan edinmeyiz bunu kredi ile borçlanarak ödeyemeyiz.

Genç nesillere kitap okuma alışkanlığını kazandırmanın en etkin yolu eğitimcileri iyi yetiştirmekten geçmektedir. Öğretmen dünyaya açıksa, ufku geniş ise ve bir şeyler öğretmek istiyor bunun için gayret sarf ediyorsa erken yaşta çocukları kitapla tanıştırmmanın yolunu mutlaka bulur. Diğer yandan kitapla genç nesillerin temasının önündeki en büyük engel öğrencilerin karşısına eğitimci olarak çıkardığımız insanların birçoğunun böyle bir alışkanlığının ve derdinin

olmamasından kaynaklanmaktadır. Geçmiş yllarda eğitim camiasına dâhil edilen ve bugün halen görev yapmakta olan birçok eğitimcinin asli branşlarının farklı disiplinler olmasının da bu sorunun yaşanmasında inkâr edilmez bir rolü bulunduğunu kabul etmek zorundayız. Kitap okumayan öğretmenlerin var olduğu gerçeğiyle yüzleşemeyen Türkiye okuyan bir toplum olamayacağını artık kavramalıdır.

Bu anlamda geçmiş yllarda örnek alınacak uygulamaları gerçekleştirilen münazara çalışmaları tekrardan okullarımızın gündemine getirilmelidir. Bu bağlamda münazara ligi kurulmalıdır. Fikri münakaşanın önemi özendirilerek genç nesillere bu hasletler kazandırılmalıdır. Bu münazaralara katılım sağlayacak öğrencilerin toplum karşısında donanımlı bir konuşma yapabilme noktasında araştırma yapmasının gerekliliği ortaya çıkacaktır. Bu gereklilik öğrencinin kitapla olan temasını zorunlu kılacak ve bu zorunlu temas ilerleyen günlerde çok daha içten bir birlikteliğin yolunu açacaktır. Okullarda şiir ve edebiyat günleri tertip edilmeli, kitabın öğrencinin gerçek dostu olduğu gerçeği genç dimağlara büyük bir titizlikle işlenmelidir.

Kabul etmek gerekir ki kitap okuma noktasında ölkemizde özellikle son yllarda büyük gelişmeler kat edilmiştir. Aşağı yukarı Türkiye'nin her yerinde kitap fuarları bulunmaktadır ve hınca hınç dolmaktadır. Ama unutulmamalıdır ki bu kalabalıklar henüz araba fuarlarını tercih edenlerin sayısını geçememiştir.

Toplumda kitap sevgisinin yaygınlaştırırken kitapları ve yazarları ötekileştirmemek gerekir. Kitapları kategoriye ayırarak, bu iyidir, bu kötüdür, bu olumludur, bu olumsuzdur, bu doğrudur, bu yanlıştır dememeliyiz. Tercihini okuyucuya bırakmamız lazımdır.

Toplumun tüm kesimlerine tüm okuduklarımızın ve okuyacaklarımızın bizi olgunlaştıracağı mesajı hiçbir yanlış anlamaya fırsat tanınmadan çok net bir şekilde verilmelidir. İnsanlarımıza; okumak için iki eli bir araya gelmeyen bir toplumun, iki yakasının da bir araya gelemeyeceği gerçeği aktarılmalıdır.

#### KAYNAKÇA

Batur Zekerya, (2010). Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma: Uřak Eğitim Fakóltesi Örneđi, Uřak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3/1, (32-49)

Göksel Türker, (2010). Yazılar Yazgılar Gibidir Silinmez, Kümbet Yayınları, Afyonkarahisar, (93-94)

Farklı bir bakış <http://www.farklibirbakis.com/dunyada-en-az-kitap-okuyan-ulkeler-arasinda-yer-aliyoruz/> Erişim tarihi 1 Mart 2013

Meriç Cemil, (1985), Bu Ülke, İletişim Yayınları, 7. Baskı, İstanbul

Odabaş Hüseyin, (2005). Ülkemizde Okuma Alışkanlığı Ve Eleştirel Okuma, 41. Kütüphane Etkinlikler Paneli, Ankara

Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi – Eylül 2006, Çocuk Vakfı  
Yılmaz Bülent, (1989), Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine, Türk Kütüphaneciliği, Cilt:3, S.48-53

Yılmaz Bülent, (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, Türk Kütüphaneciliği 23, (22-51)

Türkiye Yayıncılar Birliği,  
[http://www.radikal.com.tr/hayat/2013te\\_536\\_milyon\\_kitap\\_basildi-1169595](http://www.radikal.com.tr/hayat/2013te_536_milyon_kitap_basildi-1169595) Erişim tarihi 1 Mart 2013